

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående bestridandet av kostnaderna för hemtransport av avliden sjöman, som varit anställd å svenskt fartyg.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 253, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Hällgren m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i vilken utsträckning statens medverkan kan lämnas så att å svenskt fartyg anställd sjöman som avlider må, om hans anhöriga det önska, på arbetsgivares eller statens bekostnad hemtransporteras att begravas i hemorten.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

I 29 § av sjömanslagen den 15 juni 1922 stadgas att befälhavare för fartyg skall, om sjöman dör, sörja för hans begravning. Enligt 30 § skall kostnaden för sjömans begravning bestridas av redaren, om dödsfallet inträffat, medan sjömannen var kvar i tjänsten. Detsamma gäller, där sjöman efter anställningens upphörande dör, medan han ännu vårdas på redarens bekostnad. I sistnämnda avseende föreskrives i 28 §, att redaren skall bestrida kostnaden för sjömans sjukvård, förutom under den tid sjömannen är kvar i tjänsten, jämväl efter anställningens upphörande under högst sex respektive tolv veckor, allteftersom han vårdas här i riket eller i utlandet. Skyldigheten att bekosta begravningen anses omfatta utgifter för en med hänsyn till den döde och hans efterlevande passande begravning. Några bestämmelser om ombesörjande av hemtransport av avliden sjöman eller beträffande kostnaden för transporten finnas icke i sjömanslagen.

Här må även omnämnas att sjöman, som i utlandet på grund av sjukdom avgår från tjänsten, i allmänhet är berättigad att av redaren erhålla fri resa med underhåll till sin hemort här i riket. Vad som är stadgat för sjöman om begravningskostnad samt om vård och fri hemresa vid sjukdom skall, enligt 7 § sjömanslagen, äga motsvarande tillämpning å befälhavaren samt, jämlikt 70 §, jämväl beträffande de å fartyg anställda personer som äro antagna av redaren eller befälhavaren men icke tillhöra den egentliga besättningen, t. ex. fartygsläkare, kypare och musiker.

Slutligen må erinras därom att enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, vilken även avser å svenskt fartyg anställd person, gäller som regel, att envar arbetare (sjöman) är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete. Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstal-

ten eller i ömsesidigt, för ändamålet bildat olycksfallsförsäkringsbolag. Har försäkring icke uttryckligen tagits i dylikt bolag, skall arbetaren utan vidare anses vara försäkrad i riksförsäkringsanstalten, detta även om försäkringsavgiften därstädes icke erlagts för honom. Har olycksfallet medfört den skadades död, skall i ersättning utgivas, förutom livränta till vissa efterlevande; jämväl begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än 100 kronor eller med högre belopp än 300 kronor. I den mån emellertid redaren på grund av sjömanslagen är skyldig att bestrida kostnaden för begravningen, avdrages från begravningshjälpen enligt olycksfallsförsäkringslagen vad redaren i anledning därav utgivit. Sådant avdrag må dock endast äga rum om redaren på grund av understödet enligt sjömanslagen blivit av försäkringsinrättningen medgiven lindring i försäkringsavgiften. Enligt en kungörelse av den 31 december 1917 skall begravningshjälpen enligt olycksfallsförsäkringslagen utbetalas till den vilken det enligt lag åligger att ha vård om den avlidnes bo.

Vid 1935 års riksdag väckte herr Hällgren m. fl. en motion (II: 365) med yrkande likartat det nu framställda.

Första lagutskottet, som behandlade nämnda motion, hade vid sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 40, såsom bilaga fogat ett av kommerskollegium över motionen avgivet utlåtande. I saken anförde utskottet:

Utskottet finner visserligen att ett bifall till ifrågakommande motion skulle understundom kunna bereda lättnad för anhöriga till sjömän, som avlidit på främmande ort. I yttranden som avgivits över motionen ha emellertid framhållits åtskilliga omständigheter som tala emot bifall till den i motionen gjorda framställningen. Sålunda har erinrats om att hemsändning av lik från vissa avlägsnare länder måste anses stöta på oöverbärliga svårigheter på grund av därstädes rådande klimatförhållanden. Vidare har påpekats att, oavsett klimatiska förhållanden och transportsträckans längd i och för sig, erfarenheten visat, att svårigheter kunna vara för handen beträffande liktransport från utlandet. Då dessa olägenheter i viss mån skulle undanröjas om rätten till hemtransport fastställdes att avse allenast aska efter lik som undergått eldbegängelse, har från visst håll ifrågasatts en sådan begränsning. Häremot har emellertid kommerskollegium framhållit, att enär ifråga om eldbegängelse i Sverige särskilt tillstånd kräves och medgivande av dylikt tillstånd är förbundet med vissa särskilda villkor, det knappast torde böra ifrågakomma att utan vidare genom statliga åtgärder medverka till eldbegängelse beträffande avlidna svenska undersåtar i utlandet utan att i huvudsak motsvarande garantier föreligga som med nyssnämnda villkor avses. Utskottet delar denna uppfattning.

Av det anförda lärer sålunda framgå att rätten till hemtransport av lik efter sjöman icke rimligen kunde omfatta andra fall än sådana där dödsfallet inträffat i förhållandevis närbelägna farvatten, exempelvis i Östersjön och Nordsjön. Motionärerna ha även antytt möjligheten av en dylik begränsning. Kommerskollegium har emellertid framhållit hurusom det knappast kan anses föreligga mera vägande skäl för statens mellankomst i sålunda begränsad omfattning, än som skulle kunna anföras för motsvarande ingripande, enbart på grund av anhörigas till avlidnen intressen, beträffande svensk medborgare överhuvudtaget, som avlidit under utövning av sitt yrke å ort på jämförelsevis långt avstånd från hemorten. Utskottet är av samma mening. Om exempelvis arbetare med hemort i de sydligare delarna av vårt

land avlida under arbete i Norrland eller norrlandsarbetare avlida i södra Sverige, skulle rätt för de anhöriga till fri hemtransport av den döde kunna anses lika väl motiverad som när till exempel en skånsk sjöman omkommer vid den danska kusten. Utskottet har även beaktat förhållandena inom dem av våra exportindustrier vilka i större utsträckning sysselsätta svenska montörer m. fl. yrkesmän i främmande land. Även härvidlag synas de anhöriga med samma fog som släktingarna till sjöfolket kunna uppställa ifrågavarande krav. Ett bifall till framställningen torde alltså kunna komma att medföra antingen ojämn tillämpning eller tämligen vittomfattande konsekvenser.

På grund av det anförda hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. — I en vid utlåtandet fogad reservation yrkade emellertid sex av utskottets ledamöter bifall till det i motionen framställda yrkandet.

Vid frågans behandling i kamrarna stannade dessa i olika beslut, i det att första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll reservationen. Frågan hade alltså förfallit.

I den nu föreliggande motionen anföres bl. a. följande:

De säregna och på samma gång komplicerade betingelser, som äro tillfinnandes för utövande av en sådan näring som handelssjöfart ha medfört, att statsmakterna vidtagit en hel del åtgärder för reglering av förhållandena för sjömännen såväl inom som utom tjänsten. Även för det fall att anställd sjöman skulle avlida är bestämt om sättet för hans begravning. Däremot brister det åtskilligt i fråga om ordnandet av avliden sjömans hemtransport, därest den avlidnes anhöriga skulle önska få honom begravd i hemorten. Då endast en del av de omkomna sjömännen bli återfunna och identifierade, är det antagligt att hemtransportkostnaderna icke komma att röra sig om några avsevärda belopp, särskilt om man begränsar sig till kusterna kring Östersjön och Nordsjön. Vem som härvidlag skulle bestrida kostnaderna borde en blivande utredning söka klarlägga. Det kan ju tänkas, att den utgående begravningshjälpen även får disponeras för verkställande av hemtransport, och att eventuella merkostnader bestridas antingen av redaren i egenskap av arbetsgivare och med möjlighet till försäkring för skyddande mot sådan utgift eller av statsmedel. Den riskfyllda uppgift, våra sjömän utöva på den svenska handelsflottan, är för landets ekonomiska liv så betydelsefull, att om dessa sjömän härvid låta sina liv, det åtminstone bör förunnas deras efterlevande anhöriga att, om dessa så önska och det i övrigt är möjligt, få de avlidna begravna i sina hemorter.

I motionen påpekas vidare, att genom Kungl. brev den 28 april 1922 föreskrivits bl. a. att i förekommande fall må av kronan bestridas kostnaderna för transport till hemorten av värnpliktiga, som avlidit under tid då de fullgjort fredstjänstgöring, och av fast anställt manskap, som i fredstid avlidit under tjänstgöring.

Det må här även omnämnas att herr Hällgren i en annan vid innevarande riksdag väckt motion (II: 231), vilken hänskjutits till behandling av statsutskottet, hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att föreskrifterna i nyssberörda nådiga brev av den 28 april 1922 angående bestämmelser rörande vissa begravningskostnader utvidgas att beträf-

fande hemtransport gälla även officer och underofficer med vederlike och att sålunda vad i brevet säges om bestridande av kostnaderna för transport till hemorten av avliden tillhörande manskapet även måtte komma att omfatta officer och underofficer med vederlike, som i fredstid avlidit under tjänstgöring.

Syftet med förevarande motion — att möjliggöra hemtransport av avliden sjöman, som varit anställd å svenskt fartyg — synes i hög grad behjärtansvärt. Vissa svårigheter möta onekligen vid tankens realiserande, men då dessa icke synas oöverkomliga, vill utskottet förordna en närmare utredning av frågan. Såsom ock av motionärerna antytts lär det därvid av praktiska skäl visa sig oundgängligt att rätten till hemtransport av avliden sjöman i ett eller annat avseende begränsas. När det gäller dödsfall i mera närbelägna farvatten såsom Östersjön och Nordsjön, torde väl hemsändandet av den avlidne varken ställa sig särskilt kostsamt eller eljest vara förenat med större olägenheter. Men då sjömän avlida i avlägsna länder ter sig saken annorlunda; måhända skulle understundom svårigheterna kunna undvikas genom en begränsning av åtgärden till att avse aska efter lik som undergått eldbegängelse. Avgörandet i dessa hänseenden torde i viss mån bli beroende av om kostnaderna för hemtransporten skola gäldas av redaren eller av statsverket eller, möjligen, efter viss grund fördelas mellan dem båda. Utskottet anser sig icke kunna göra något bestämt uttalande i sistnämnda hänseende. Emellertid vill utskottet påpeka att ifall redaren såsom en sjörättslig förpliktelse ålägges att bestrida berörda kostnad — med möjlighet för honom att gardera sig genom försäkring — rätten till fri hemtransport av avliden torde böra omfatta, förutom de egentliga sjömännen och andra personer ombord i liknande ställning, även befälhavaren och övriga ombord anställda. Skall staten stå kostnaden, synes särskilt böra övervägas huruvida rätten till hemtransport skall omfatta även sådana fall där dödsfallet inträffat inom landet fast utom hemorten.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning av frågan om hemtransport av avliden sjöman, som varit anställd å svenskt fartyg, och om bestridandet av kostnaderna härför samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 12 mars 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Utskottet.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Klefbeck*, *Velander**, *Branting**, *Otto Wangson*, *Colleen**, *Verner Andersson* och *Roos*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Johnson* i Kalmar*, *Lindberg* i Stockholm och *Gezelius*, fru *Gustafson* samt herr *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Velander*, *Colleen* och *Gezelius*, vilka ansett att utskottet, under åberopande av de skäl som av utskottet vid fjolårets riksdag anförts, bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda.
